БҮГҮ ЧУРТТАРНЫҢ ПРОЛЕТАРИЙЛЕРИ, КАТТЫЖЫҢАР!

1925 чылдан үдезилетингеН

ШЫН

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИҢ КОММУНИСТИГ ПАРТИЯЗЫНЫҢ ТЫВА ОБЛАСТЬ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕТТЕРИНИҢ, АЖЫЛЧЫ ЧОННАР ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ОБЛАСТЬ БОЛГАШ ХООРАЙ СОВЕТТЕРИНИҢ ОРГАНЫ

1955 НОЯБРЬ 13 ВОСКРЕСЕНЬЕ № 227 (3421)

Өртээ 20 коп.

Партия, совет, профэвилел организациалары, ажылчыннар болгаш инженер-техниктиг ажылдакчылар, архитекторлар болгаш эртем ажылдакчылары төлевилелде болгаш тудугда бар турар четпестерни эң кыска хуусаада чайладырынче боттарының күженишкиннерин, билиглерин болгаш дуржулгазын угландырар, ол чорук бистиң улузувустуң амыдыралчы деңнелин дыка бедидеринге болгаш Совет Эвилелиниң экономиказын быжыглаарынга дузалаар дээрзинге СЭКП Төп Комитеди болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлели быжыг бүзүрелин илергейлеп тур.

(СЭКП ТК-ның болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң доктаалындан).

Төлевилээшкинде болгаш тудуушкунда артык чүүлдерни чайладыр дугайында

СЭКП Төп Комитединиң болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелинин

ДОКТААЛЫ

Хоорайларны, суурларны болгаш үлетпүр бүдүрүлгелерин тулар болгаш чаартыр талазы-биле бистиң чуртувуста кайгамчык улуг ажылдарны чорудуп турар. Ылаңгыя кур болгаш курукан черлерни шингээдип алырының районнарында кедээ ажыл-агый тудуушкуну улуг хемчээлдерде боттанып турар. Таарышкан план-биле камналгалыг хөй-хөй эки чурттарга бажыңнарын болгаш хөй-нинти бажыңнарын тутган.

Чыын эптээр конструкцияларны, кезектерни болгаш тудугнуң ажыктыг материалдарын ажыглаар тудуушкуннуң индустриалдыг методтары сөөлгү чылларда хөгжөөн, тудуг бүдүрүлгезиниң мурнакчы технологиязы улам-на калбаа-биле нептереп турар. Төлевилээшкиннің болгаш тудугнуң хөй-хөй организациялары тудугда чаңгыс аай төлевилеллерни ажыглап турар, ол чорук тудугну дүргедиринге болгаш соң үнезин чиңгедиринге идиг берип турар.

Сөөлгү үеним дургузунда партия биле чазак тудуг хөрөөн үндезини-биле экижидеринче угланган өлөөн хөй хемчеглерни чоруткан. Амгы үениң негелделеринге таарышкан камналгалыг бажыңнарны болгаш тудугларны тудар база тудугга индустриалдыг конструкцияларны болгаш ажылдың лепшилгелиг методтарын нептередир деп боттарының сорулгаларын шын билген ажылчыннарның, инженерлерниң болгаш архитекторларның мергежилдиг кадрлары белеткетингей.

Төлевилээшкинде болгаш тудугда бар болуп турар улуг четпестер болгаш алдагдалдар маңаа шаптыктаваан болза, бо херекке бистиң чедишкиннеривис моон-даа улуг болур турган ийик.

Хөй-хөй архитекторларның болгаш төлевилел организацияларының ажылдарында дыка хөй артык хей чоруктарны элбекшиткен архитекторларның даштыкы көргүзүг талазы калбаа-биле нептереп, ол чорук партияның болгаш чазактың архитектура-тудуушкун хөрөөнде шугумунга дүүшпейн турар дээрзин СЭКП-ниң Төп Комитеди болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлели демдеглеп тур.

Хөй-хөй архитекторлар, көргүзүг талазынче хандыкшаап, кол нургулайында бажыңнарның мурнуу талаларын кааспап турар, чурттарга бажыңнарының болгаш квартираларның иштики планнаашкынын база дериг-херекселин экижидер дугайында ажылдавайн турар, чоңга эптиг байдалдарны тургузарының эргежок чугулазын, экономиканың болгаш бажыңнарның өйүнде эдилелиниң негелделерин тоомчага албайн турар.

Чүнүң-биле-даа шынзыктыртынмаан суургалыг тудуглар, хөй санныг каас-коя колонналар болгаш портиктер база архитектура талазы-биле эрткен шагнынындан дөзеп алдынган артык хей өске-даа чүүлдер чурттарга болгаш хөй-нинти бажыңнарын тударда массалыг болуушкун апарган, соң түңнелинде сөөлгү чылларның дургузунда чурттарга тудуушкунунга күрүнеңиң хөй-хөй акша-хөрөңгилерин ажыр чарыгдаан, ол акша хөрөңгилер-биле ажылчы чоннарга чаңгыс миллион эвес дөрбелчин метр чурттарга шөлүн тудуп берип болур турган ийик.

Чижээлээрге, Москва хоорайда Горький кудумчузунда (архитектору Жуков), Можайск шоссезинде (архитектору Чечулин), Ленинград шоссезинде (архитекторлары Готлиб биле Хилькевич) чурттарга бажыңнарында болгаш өске-даа өлөөн хөй бажыңнарда көргүзүглүг шимелде күзөөш хөй санныг колонналарны, портиктерни, нарын эргиннерни болгаш бажыңнарга эргижирөөн шинчи кирер өске-даа аар өртек-үнелиг кезектерни ажыглаан. Ол хирезинде ол бажыңнарда квартираларны эптиг кылдыр планнаарынче болгаш девискээрлерни чаагайжыдарынче чогуур кичээнгейни салбаан.

Ылаңгыя Чкалов кудумчузунда туттунган бажыңга архитектор Рыбицкий хөй-хөй артык хөй чүүлдерни болдурган, ону хевир киреринге аар өртек-үнелиг материалдарны, архитектурлуг нарын шимелдерни болгаш каас-коя хөй эжиктерни ажыглаан; квартираларны планнаарда башкы өрөөлдернин, коридорларның болгаш өске-даа дузалаар өрөөлдериниң шөлдерин болдурар аргажок кылдыр улгаттырган. Ол бажында чурттарга шөлүнүң бир дөрбелчин метриниң өртек-үнези 3400 рубль болуп турар, ол дээрге, камналгалыг кылдыр төлевилетинген бажыңнарда чурттарга шөлүнүң үнезиндеи ийи — үш катап ажып турар.

Бедик бажыңнарны төлевилээриниң болгаш тударының үезинде аажок хөй артык чарыгдалдарны болдурган. Чижээлээрге, Москва хоорайда Каланчевск шөлүнде 354 номерлерлиг «Ленинградская» деп гостиницаны (архитекторлары Поляков биле Борецкий) тударына камналгалыг төлевилетинген 1000 номерлерлиг гостиницаны тударына хереглетинип болур хире хөй акша-хөрөңгилер чарыгдатынган. Ол гостиницада номерлериниң шөлү нинти шөлүн үүгле 22 хуузу болуп турар. Өрөөлдериниң иштин хевир кирерикге эвин эрткен, чүнүң-биле-даа шынзыктыртынмаан каас-коя чүүлдерни болдурган (алдынаашкын болгаш дээвирлерде чурумалдар, ыыштың аар үнелиг хевирлериниден аар өртектиг панелдер, каас-коя кылдыр алдынаан кезенектер болгаш оон-даа өскелер). Ол гостиницада чаңгыс орунну ажаан тударына эдилел чарыгдалдары «Москва» гостиницада шак ындыг чарыгдалдардан бүдүн чартык катап ажып турар.

Москва хоорайның кол архитекторлары турган эштер Чечулин биле Власов төлевилээшкин болгаш тудуушкун үезинде күүгениң акша-хөрөңгилерин төтчегээр чоруккa улур чогуур демиселди үүгле чорутпайн турган эвес, харын боттарының чогаалып турган төлевилеллериге артык хей чүүлдерни боттары база болдуруп турганнар.

Ленинград, Тбилиси, Киев, Харьков, Минск, Воронеж, Баку, Дэнда-Ростов хоорайларда болгаш өске-даа хоорайларда чурттарга болгаш хөй-нинти бажыңнарының төлевилээшкининге болгаш тудуушкунунга база дыка хөй артык хей чүүлдерни болдурган.

Ленинград хоорайда И. В. Сталин аттыг проспектиде архитектор Журавлёвтүн чогаалын кылганы-биле тудуп турар улуг блоктарлыг чурттарга бажыңының төлевилелинде бедик ийи каат кожа турар колонналарны кылыры көрдүнген. Ол-ла проспектиде хоорайже үнер черде 7,3 га хемчээлдиг шөл төлевилетинген, ол дээрге, Москва хоорайда Кызыл шөлден барык 1,5 катап улуг болуп турар. Архитектор Каменскийниң төлевилеллерин өзугаар Ленинград хоорайда Стачкалар проспектизинде сөөлгү чылларның дургузунда мурнуу талаларын эргижирөөн силиг-биле хевирлөөн, аар бөзүр каасталга даштарлыг, дөрт кырлыг пилястра адагаштарлыг болгаш нарын эргиннерлиг бажыңнар туттунган.

Тбилиси хоорайда «Грузуголь» комбинаттың административтиг бажының тудуп турда (архитекторлары Схиквадзе биле Чхеидзе) каас-коя, практика кырынга ажыглатынмас, 3 миллион рубль өртек-үнелиг 55 метр бедик суурга кылдынган; ол бажыңның мурнуу талаларын шагарынга үндүрген чарыгдалдар 8,1 миллион рубль, азы тудугнуң нинти өртек-үнезиниң 33 хуузу болган. Грузин ССР-ниң Кедээ ажыл-агый министерствозунуң туттунуп турар бажыңының (архитекторлары Парцхалаишвили биле Тавдгиридзе) мурнуу талаларын хевирлеп кылдырының өртек-үнези 3,9 миллион рубль, азы бажыңның нинти өртек-үнезиниң 32 хуузу болуп турар.

Төлевилээшкин үезинде кылган хөй-хөй артык хөй чүүлдериниң түннелинде, Харьков хоорайның өлөөн хөй бажыңларында чурттарга шөлүнүң чаңгыс дөрбелчин метриниң өртек-үнези 2 муң рубль ажып турар, а чамдык бажыңнарның талазы-биле 3 муң рубль чедип турар. Чижээ, котел-радиатор заводунуң 5 каат бажыңының чурттарга шөлүнүң чаңгыс дөрбелчин метриниң өртек-үнези 2826 рубль (архитектору Рябченко), Плеханов кудумчузунда 7 каат чурттарга бажыңының — 2811 рубль (архитекторлары Крыкин биле Бондаренко) болган.

Станок тудуушкун болгаш дериг-херекселдер үлетпүрүнүң министерствозунуң Воронеж хоорайда Кольцов кудумчузунда 5 каат чурттарга бажыңы (архитектору Скулачев) 70 метрден-даа бедик суургалыг туттунуп турар, ол суурганың өртек-үнези 2 миллион хире рубль болуп турар. Мурнуу-Чөөн демир орук эргелелиниң архитектор Троицкийниң төлевилелин өзугаар Революция проспектизинде туттунган 5 каат бажыңы 70 метр бедик 11 каат суургалыг, оон өртек-үнези база-ла 2 миллион хире рубль болуп турар. Бажында үш каас-коя эжиктер болгаш үш каат бедик колонналар төлевилетинген.

Баку хоорайда архитектор Усейновтун төлевилеллерин өзугаар хөй артык хей чүүлдерлиг хөй-хөй чурттарга болгаш хөй-нинти бажыңнары туттунган. Архитектор Усейнов ортаакы үүс чылларның чөөн чүк архитектуразының хевирлерин амгы үениң бажыңнарының архитектуразынче шугумчүлекчи эвес өзу-биле шилчидип турар. «Бузовнынефть» трестизинин, «Азнефть» каттыжышкынының болгаш Азербайжан ССР-ниң Эртемнер академиязының чурттарга бажыңнарының мурнуу талалары дашкаар үнүрүк болгаш ишкээр киририк нарын ханаларлыг база кырында артык суургаларлыг болуп турар.

Чамдык архитекторлар, тудуг талазы-биле Бүгү-эвилелдиң чөвүдел хуралынга шыңгыы шугумчүлетирген болза-даа, архитектура талазы-биле артык хей чүүлдерлиг бажыңнарның төлевилеллерин сөөлгү үеге чедир-ле камгаладышаар турарлар.

Чижээ, Горький хоорайның кол архитектору эш Гречихин Октябрь кудумчузунда чурттарга бажыңының төлевилелинде каас-коя суургаларын ханаларлыг бажыңнарының тударының

Төлевилээшкинде болгаш тудуушкунда артык чүүлдерни чайладыр дугайында

СЭКП Төп Комитединиң болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелинин ДОКТААЛЫ

(Төнчүзү).

Бажыңнарның, тудугларның болгаш бүдүрүлге черлериниң чаңгыс аай эң эки төлевилеллерни, эң-не камналгалыг индустриалдыг конструкцияларны болгаш кезектерни ажылдап кылырынга, а ол ышкаш чаңгыс аай төлевилеллер ёзугаар объектилерни эң эки тударынга конкурстарны чорударын ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Тудуг херектериниң талазы-биле Бүрүне Комитединге даалдырар.

Конкурстарны чорударының негелделерин ажылдап кылырда конкурстарга кирген эң эки төлевилеллер дээш шаңналдарны баш удур көргеш, бажыңнарның болгаш тудугларның хевир бүрүзүнге дараазында хемчээлдерлиг шаңналдарны доктаадыр:

бирги шаңнал — 30 — 50 мун рубль,
ийиги шаңнал —15 — 30 мун рубль,
үшкү шаңнал —10 — 15 мун рубль болгаш
мактал шаңналдар —5 — 5 мун рубль.

5. Чаңгыс аай төлевилеллерни ажылдап кылырын төвүлеп мөөннээр, оларны хамаатыларның чүрттелга тудуунга массалыг ажыглаар, планналга болгаш конструктивтиг шинтпирлерни чаңгыс аай болдурарын хандырар, а ол ышкаш чаңгыс аай төлевилеллериниң шынарын экижидер сорулга-биле чүрттелга болгаш хей-нинти бажыңнарының чаңгыс аай төлевилеллерин ажылдап кылырының Бүрүнеиң Төп институдун организастаарын эргежок чугула деп көөр.

Чүрттелга болгаш хей-нинти бажыңнарының чаңгыс аай төлевилеллерин ажылдап кылырының талазы-биле Бүрүнеиң Төп институдун организастары-биле болгаш аңаа эргежок чугула бүдүрүлге-шенелге суурун тургузары-биле холбашкан саналдарны ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелинге ийи ай хуусааның иштинде киирин келирин ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Тудуг херектериниң талазы-биле Бүрүне Комитединге хүлээдир.

6. Архитектуржу кадрларны белеткээринде улуг четпестерни чайладыр сорулга-биле архитекторларны белеткээриниң херээн үндезини-биле экижидериниң дугайында саналдарны ажылдап кылгаш, ССКП ТК-га болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелинге 1956 чылдың март 1-ге чедир киирин келирин ССРЭ-ниң Дээди өөредилге министерствозунга болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Тудуг херектериниң талазы-биле Бүрүне Комитединге хүлээдир.

7. «Ленинградская» деп гостиницаның төлевилелиниң авторлары эскиз-дүрзүлел төлевилел дээш оларга Сталинчы шаңналды тывысканының соонда төлевилелди оон ыңай ажыдап кылып тургаш, хемчээл-планналга шинтпирлеринге болгаш бажыңның архитектурлуг каасталгазынга улуг артык хей чоруктарны кылганын барымдаалаш, архитекторлар Поляковтан болгаш Борецкийден ол бажыңның төлевилели дээш оларга тывыстынган Сталинчы шаңналдың лауреады деп атты казыыр.

Москва хоорайның Чкалов кудумчузунда төлевилелинде улуг артык хей чоруктарны болгаш архитектуржу база планналга шинтпирлеринге четпестерни болдурган чүрттелга бажыңы дээш тывыстынган Сталинчы шаңналдың лауреады деп атты архитектор Рыбицкийден казыыр.

8. Төлевилээшкин болгаш тудуушкун үезинде артык хей чарыгдалдары болгаш күрүнеиң хөренгилерин артык хей чарыгдааны болгаш төгчеглээни дээш база төлевилел организацияларын шын эвес кичээнгейлиг көл архитектору хүлээлеген эш Душкинни хостаарын Транспорт тудуушкунуун министерствозунга, а «Моспроект» институдунуң архитектура мастерскаазының улуртукчузу хүлээлеген эш Поляковту хостаарын Мосхооркүүскомга хүлээдир.

9. Мисхорда болгаш Сочиде санаторийлерни төлевилел база тудуп турда хей артык чоруктар кылганы дээш архитектор Ефимовичнии Министерстводун төлевилел мастерскаазының улуртукчузунуң ажылындан дүжүрерин ССРЭ-нин Ыяш үлетпүрүнүн министерствозунга хүлээдир.

10. Хоорайларны планнаарда болгаш тударда артык хей чоруктарны кылганы болгаш тудугга чаңгыс аай төлевилеллерни ажыглаарын тоон көрбээни дээш Горький хоорайның кол архитектору эш Гречихинни болгаш Харьков хоорайның кол архитектору эш Крыкинни ажылындан туе-туе хостаарын РСФСР-ниң Министрлер Чөвүлелинге болгаш Украин ССР-ниң Министрлер Чөвүлелинге саналдаар.

11. ССРЭ-ниң Архитектура академиязының болгаш литература база уран-чүүл талазынга Сталинчы шаңналдарның талазы-биле комитеттиң архитектура секциязының ажылын улуртурунга шын эвес шугумну чорудун турган болгаш ол чорук архитектурага база тудугга хей артык чарыгдалдарны болдурарынга дыка дегүм болган деп чүвени ССРЭ-ниң мурнунда турган Архитектура академиязының президентини эш Жорбинова айтыр.

12. Чаңгыс аай төлевилээшкининиң планнарын күүсеттээн, төлевилеллерни көөрүн саалдаткан болгаш тудугга чаңгыс аай төлевилеллерни четпес ажыглаан деп чүвеже Мосхооркүүскомнуң даргазы эш Ясновтун болгаш Мосхооркүүскомнуң даргазының оралакчызы эш Кулаковтун кичээнгейин угланар, Москва хоорайда чаңгыс аай төлевилээшкининиң байдалы дээш база чаңгыс аай төлевилеллерни тудугга ажыглаары дээш бот харыысалганы олар хүлээр дээрзин оларга сагындырар.

13. Тудутнун бүгү хевирлериниң артык хей чарыгдалларны чайладырының, чаңгыс аай төлевилеллерни калбаа-биле нептередириниң болгаш тудугуун шынарын экижидериниң эргежок чугулазынче министерстволарның болгаш ведомстволарның удуртукчуларының, тудуг, төлевилел болгаш эртем-шинчилел организацияларының удуртукчуларының, хоорайларның кол архитекторларының, кол эргелеллерни болгаш капитал тудугунуң эргелеллериниң начальниктериниң болгаш төлевилеллериниң кол инженерлериниң, төлевилеллериниң авторлары болур архитекторларның кичээнгейин угландырар.

14. Амгы доктаал биле дүүштүр төлевилээшкинде болгаш тудуушкунда артык хей чарыгдалдарны чайладырының дугайында айтырыгны чугаалажып көөрүн болгаш эргежок чугула хемчеглерни алырын компартиялардың ТК-ларынга болгаш республикаларның Министрлер Чөвүлелериниге, партиниң крайкомнарынга, обкомнарынга, хояркомнарынга, крайкүүскомнарга, облкүүскомнарга болгаш хооркүүскомнарга хүлээдир.

* * *

Партия, совет, профэвилел организациялары, ажылчыннар болгаш инженер-техниктиг ажыллакчылар, архитекторлар болгаш эртем ажыллакчылары төлевилелде болгаш тудугда бар турар четпестерни эң кыска хуусада чайладырыгче боттарының күүнеиишкиннерин, билиглерин болгаш дуржулгазын угландырар, ол чорук биотин улузувустун амыдыралчы деңнелин дыка бедидериниге болгаш Совет Эвилелиниң Төп Комитеди болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлели быжыг бүзүрелин илергейлеп тур.

СЭКП Төп Комитединиң
Секретары Н. ХРУЩЕВ.

ССР Эвилелиниң Министрлер Чөвүлелинин
Даргазы Н. БУЛГАНИН.

1955 чылдың ноябрь 4.

В. И. Лениниң болгаш И. В. Сталинның Мавзолейинге даштыкының профэвилелдериниң болгаш ажылчыннар төлээлериниң чорааны

ВЦСПС-тин чалааны-биле Совет Эвилелинде чоруп турар Венгриянын, Данияның, Моолдуң, Румынияның, Уругвайның, Чехословакияның, Шотландияның, Югославияның профэвилелдериниң төлээлери, Герман Демократтыг Республиканың болгаш Финляндияның ажылчыннар төлээлери, база ол ышкаш Индияның болгаш Францияның профэвилел ажылдакчылары 1955 чылдың ноябрь 8-те В. И. Лениниң болгаш И. В. Сталинның Мавзолейинге чораан, венок салган.

Венок салган соонда даштыкы аалчылар В. И. Лениниң Горкиде музей-бажыңынга чорааннар.

(СЭТА).

Норвегияның Премьер-Министри Э. Герхардсенниң Москвада келгени

Совет Чазактың чалааның ёзугаар Норвегияның Премьер-Министри Э. Герхардсен ноябрь 10-да кадайы-биле кады Москвада келген. Оон-биле кады Садыг Министри А. Скауг кадайы-биле база Даштыкы Херектер Министерствозунун политиктиг кылдызының бюро начальниги Г. Хейберг, бөлүк норвег журналистер келген. ССРЭ-ниң Норвегияда Онза болгаш Бүрүн эргелиг Элчини Г. П. Аркадьев база Москвада келген.

Норвегияның болгаш Совет Эвилелиниң күрүне туктары-биле шимээн турган Внуково аэродромунга Премьер-Министр Э. Герхардсенни болгаш ону үдээн кижилерни ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелинин Даргазы Н. А. Булганин, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазының Бирги Оралакчызы А. И. Микоян, ССРЭ-ниң министрлери, ССРЭ-ниң Камгалал Министерствозунуң, ССРЭ-ниң Даштыкы Херектер Министерствозунуң харыысалгалыг ажылдакчылары болгаш албаның өске-даа кижилери уткуп алган.

Норвегияның ССРЭ-де Онза болгаш Бүрүн эргелиг Элчини Э. Бродланд, элчин черниниң ажылдакчылары, Норвегияның ССРЭ-де турар садыг төлээлериниң баштыцы С. Соммерфельт, Норвегияның Даштыкы Херектер Министерствозунуң парлалга кылдызының начальниги О. Ос олар база Премьер-Министр Э. Герхардсенни уткуп алганнар.

Москвада дипломаттыг төлээ черлериниң баштыңнары, совет болгаш даштыкы журналистер аэродромга турганнар.

Премьер-Министр Э. Герхардсенни уткууру-биле хүндүлүг таныылды чыскаан турган болгаш Норвегияның база Совет Эвилелиниң күрүне гимнилерин күүсеткен.

Дээрги Э. Герхардсен аэродромга дараазындагы чугаалаа кылган:

Норвегияның Премьер-Министри Э. Герхардсенниң чугаазы

Дээрги Премьер-Министр!

Норвег төлээлериниң өмүнээзинден Совет Эвилелинге байыр чедирип, чаагай чалалга дээш оон Чазаанга өөрүп четиргенимни илергейлеп тур мен.

Совет Эвилели болза, делегейниң күүчүлүг күрүнези болуп турар. Норвегия—улуг эвес чүрт. Ынчаарга улуг-даа чүрт болгаш биче-даа чүрт бодунуң бот-тускайлаң амыдыралын—хостуг болгаш тайбың чүрттаарын күзеп турар. Шак ындыг үндезинге Совет Эвилели бисти чалаан, ынчангаш Совет Эвилелинге аалдап келзин деп чалалганы шак ындыг үндезинге өөрүшкүлүг-биле хүлээп алган бис.

Силерниң чүрттүнарны көөр болгаш оон кижилери-биле шуут харылзажыр өөрүшкүлүг болдувус. Дайын дөзүлганының соонда 10 чылдар эрткенде Норвегияның Премьер-Министри болуп, бөгүн Совет Эвилелинге кедбишаан, совет черге мээң баштайгы сөстерим нинти хөрек дээш боттарының амыдыралын берген совет эр, хөрөөжен кижилерге турасказал болуруун күзээн ийик мен. Делегейниң ийиги дайынынга совет улустун салыышкынын, ылаңгыя Норвегияны хостаарынга оон киржилгезин норвег улус утпас.

Норвег Чазактын өмүнээзинден болгаш бүгү норвегтериниң өмүнээзинден Совет Эвилелиниң улустарынга Норвегияның ханызы-биле өөрүп четиргенин илергейлээрин күзээн ийик мен.

Совет Эвилели бодунуң кызыгаарларын дургаар болгаш ийи динте улуг болгаш биче хей-хей кожаларлыг. Сонгу полюсче угланыышкында ында— Норвегия-биле нинти кызыгаар бар болуп турар, ынчаарга ол дилиндек улуг эвес-даа болза, ол бистин ийи улузувусту кожалар кылып турар. Мээң чүрттүмда кижилер далай кавылында азы даглар дургаар бот-боттарындан ырак чүрттап турар. Черлик болуушкуннарга удур демиселге норвегтер боттарынга идегел салып өөренип алган, ынчалзажок олар чаагай кожа-хелбээ чорукту болгаш эки өңнүктерни база бедии-биле үнелеп турар. Бистер улус-биле бир дөжей өске чүрттар-биле чаагай кожа-хелбээ харылзааларны база үнелеп турар бис.

Нинти херекке нинти салыышкын Совет Эвилелиниң болгаш Норвегияның аразынга быжыг белдирлерни түргускан. Совет күрүнеиң удуртукчулары-биле мээң чорудар аргалыг болурум ындыг чугаалажыышкыннар кожа-хелбээ ийи чүрттарның аразында найыралды быжыглаарының хөрөөнге баяан болур дөзүнинге сеткилиниң ханыындан идеген турар мен. Бисти чоокшуладып турар чүүлдер бисти чарыддырыр болур чүүлдерни кезээде тиилээр деп чүвеге быжыг бүзүрелдиг мен.

Бо норвег келишкин айтырыгларны кайы-кайызы эң тодаргай билчир чорукту Норвегияга болгаш Совет Эвилелинге бээрин күзеп тур мен. Норвегияның болгаш Совет Эвилелиниң аразынга дайыннар болгаш найыралдыг эвес чоруктар кажан-даа турбаан. Бистин чүрттарывыстың аразынга тайбың кезээде турун келген.

Бистин улустарывыстың келир үезин-даа кезээде тайбыңга болгаш депшилгеге үндезилетинген турзун.

(СЭТА).

УЛУГ ОКТЯБРЬНЫҢ БАЙЫРЛАЛЫ

Совет улус Октябрьниң социалистиг Улуг революциязының 38 чыл оюн байырлалдыг демдеглээн. Улуг Октябрьның байырлалы бүгү чүртка чаа патриоттуг кедүрлүүшкүнүнүн байдалынга, Коммунистиг партияны болгаш Совет чазакты долгандыр ажылчы чоннарның улам сырый каттыжыышкынының демдээнин адаа-биле эрткен.

Байырлалдың хүннеринде Ленинград улуг болгаш кайгамчык чараш болуп турган. Чер болганга, кудумчуларга болгаш шөлдерге гранит эриктерге болгаш Нева хемде чыскаалын турупкан Балтиканың корабльдеринге хей санныг чингир-кызыл туктар чалгыш турган. Ноябрь 1-де эртенгинин 9 шакта Невага чаңчыл болган шериг-далай парады болган, а 10 шакта 1917 чылда тура халаан улус Кышкы ордуну штурм-биле алган төөгүлүг Орду шөлдеп гарнизоннуң шериглери эрткен. Оон сөөлүнде ажылчы чоннарның байырлалдыг чыскаалы болган.

Ленинградчылар бүгү улустун байырлалының бүдүүзүнде чедип алганы күш-ажылчы тиилелгелериниң рапорту-биле чыскаалга үнген. Киров заводтуң ажылчы чоннары Улуг Октябрьның 38 чыл оюн улус-ажылчы чоннарының байырлалдыг чыскаалы болган.

Ленинградчылар бүгү улустун байырлалының бүдүүзүнде чедип алганы күш-ажылчы тиилелгелериниң рапорту-биле чыскаалга үнген. Киров заводтуң ажылчы чоннары Улуг Октябрьның 38 чыл оюн өөрүшкүлүг болуушкун-биле демдеглетиннген. Ленинградтың метрополитениниң бирги эзлчээ ажыглалда кирген. Шөлге метротудукчулары көстүп келирге, чыылганнар ынчангаш коочуг чылыг болган өөрүшкүлүг байыр чедирип турган.

Тайбының болгаш күш-ажылдың соруу-биле бүргеткен байырлалдыг чыскаалга 200 мун ажыг ленинградчылар киришкен. Байырлал кежээ шөлдерге, культура ордуларынга болгаш ажылчын клубтарга үргүлчүлээн.

Шериг парадының сөөлүнде Украинаның найыслалының төп шөлүнче—Крещатикче чыскаалганнарның колонналары үнген. Бүгү улустун байырлалының хүнүнде Киевтиң ажылчы чоннары бүгү совет улус ышкаш Төрээн чүртүнга боттарының кайгамчыктыг тиилелгелериниң дугайын айыткаан. СЭКП-ниң XX съезлизинге алдар болдурган социалистиг чарышка киргеш, хоорайның үлетпүр бүдүрүлгелериниң коллективтери он айларның программазын хуусаа бетинде дооскан. Бешки беш чыл планының чылдарында Киевтиң фабрикалары, заводтары продукция бүдүрерин 2,2 катап улгаттырган. Украинаның колхозчулары, МТС-тер болгаш совхозтар ажылдакчылары чылдың эгелинден тура тарааны болгаш үлетпүрге чиг-эт бүдүрерин дыка көөдүдир дээш демиселди калбарткан. Олар кукуруза тарылгазын ийиден ажыг катап калбарткан, чигир свеклазының тарылгазын 117 мун гектар улгаттырган.

Совет Украинаның найыслалының ажылчы чоннарының байырлал чыскаалы болза, совет интилелдин бузулбас мораль-политиктиг чаңгыс эвиниң, Коммунистиг партияны болгаш Совет чазакты долгандыр сырый каттышкан бүгү совет улустарның быжыг найыралының тодаргай херечизи болган.

Октябрьның социалистиг Улуг революциязының 38 чыл оюн белорус улус ажыл-агый болгаш культура тургузуушкунунун бүгү адырларынга чаа-чаа чедишкиннерлиг демдеглээн. Улуг байырлалга белеткенин тургаш, чус-чус заводтар болгаш фабрикалар он айларның плянын дыка ажыр күүсеткен. Оларның аразында республикада эң улуг автомобиль болгаш трактор заводтарының бүдүрүлгелери, Минскиниң, Витебскиниң, Гомельдин болгаш өске-даа черлериниң бүдүрүлгелери бар.

Колхозчу суурларның ажыл-ишчиларының чедип алышкыннары база улуг. Белоруссияның колхозтары болгаш совхозтары тараа белеткелиниң күрүне планын хуусаа бетинде күүсеткен, ленг дүжүүр дүжаар талазы-биле чыл даалгазын 2,5 ажыг катап ажырган.

Советтиг Белоруссияның найыслалы — Минск байырлал хүннеринде кайгамчык казас чараш турган. Ноябрь 7-де эртенден эгелеп хоорайның мун-мун чүрттакчылары төп шөлдер тавартыр байырлал парадтарының болгаш чыскаалдарының болур черинче чоруп турган. Шериг парадының сөөлүнде байырлалдыг марштарның аллгазы-биле автомобиль кылыкчылары, идикхеп даракчылары, пес-таавычылар болгаш тудугжулар, студентилер болгаш школачылар шөлдеп эрткен. Чыскаалганнарның колонна бүрүзү СЭКП ТК-ның бүгү делегейге тайбың дээш демиселди күштелдиреринче кыйгырып турары плакаттарлыг Октябрь кыйгырыгларын, бүгү улустун байырлалынга алдар болдурган күш-ажылчы тиилелгелериниң рапорттарын тудуп чораан.

Хүнүнүн эртенги хереллери Четкаль сыннарының менги харлыг бедик баштарын тавараан, садтарның бүрүлерин аллынналдырган болгаш Узбекистанның найыслалы—Ташкентиниң каас шимелдеин чайынналдыр чырыткан. Хоорайның байырлалдыг шинчи кирген Кызыл шөлү. Эртенгинин 10 шакта аңаа Совет Армияның шериглери дорт одуруглар-биле келген. Оларның соон дарый чыскаалганнарның колонналары улажы берген.

Ташкентиниң ажылчы чоннарының байырлалдыг чыскаалын Ортаакы Азияда эң хоочун бүдүрүлге чери болур— паровоз-вагон септелгезиниң заводунуң коллективи ажыткан. Туркестанның большевик организациязының даныр күжү турган ол бүдүрүлгениң ажылчыннары 38 чыл оюн хөлдөр-биле өөрүп турар. Темир-Тауунуң чанында амдыгаштан улустун Казахстанның Магнити деп адай бергени кара металлургияның улуг бүдүрүлгези дериттинип турар. Павлодарда ССРЭ-де эң улуг комбайн заводун тудуп турар. Казахстанның ховуларында Моинты-Чу, Акмолинск —Павлодар деп демир-орук белдирлери кылдынган. Көдээ ажыл-агый танытынмас кыллыр чаартынган. Ийиден белин эвээш чылдар дургузунда Казахстанга 18 миллион хире гектар кур болгаш курукан черлер ардартынган, 337 чаа тараалаң совхозтар тургустунган.

Бакунун күскү чаъс суунга чүгдунган кудумчулары болгаш шөлдери ногаан уныштер болгаш чечек-биле шыптынган. Бажыңнарның мурнунда Лениниң болгаш Сталинның портреттери болгаш СЭКП ТК-ның октябрь кыйгырыгларын бижээн чингир-кызыл транспарантылар астынган. Приморская шөл онза байырланчыг каастатынган турган. Баку гарнизонунун кезектериниң парады болган сөөлүнде, аңаа хоорайның ажылчы чоннарының байырлал чыскаалы болган.

Революстуг тулчуушкуннарның алдарыбиле бүргетинген Бакунун кудумчуларын тавартыр 1905 чылдың бирги орус революциязының, Совет эрге-чагырга дээш 1917 болгаш 1920 чылларда демиселдин кирижикчилери— ажылчыннар эрткен. Оларның хей-хейү ам безин Бакунун бүдүрүлгелеринде ажылдап, Төрээн чүрттүнүн чаагай чоруунга чогаадыкчы күш-ажылдың үлегери болуп турар.

Молдавияның найыслалы Кишиневка байырладыг чыскаалга хоорайның чүс мун хире чүрттакчылары киришкен. Чыскаалганнар үш-үш колонналар болуп алгаш, Тиилелге шөлүнче кээп, ону долуп турган. Колонналарның кырында тиилелгелериниң айыткалдары. Он чыл мурнунда Кишиневка 30 хиреден хей эвес бүдүрүлгелер турган. Ам ында янзы-бүрү продукция бүдүрүп турар чүс ажыг фабрикалар болгаш заводтар бар. Чыскаалганнарның аразында хоорай кыдыының кедээ ажылгагый артельдериниң колхозчулары чораан. Республикага бо чылын дайын сөөлүндегі чылларда эң бедик дүжүт өстүрүп алдынган. Колхозтарның үштүн ийизи миллионмиллион орулгалыг.

Октябрь байырлалының эртенин Эстониянның найыслалы ыры болгаш музыкабиле уткаан. Ында улустун байырлалының төөү Тиилелге шөлү болган. Шөлдү байырлалдыг кылдыр каастаан. Чер болганда туктар болгаш транспарантылар астынган. Шериг парады доостуру билек-ле шөлче чыскаалган чон келген. Заводтарның коллективтери эртип турган. Оларның кайызы-даа Төрээн чүртүнга белекти белеткээн. «Ильмарине» заводта норма күүсеттейн турар чаңгыс-даа ажылчын чок. «Вольба» заводтуң коллективи республикага мурнунда кылбайн турган күчүлүг, электри-биле ажылдаар машиналарны үндүрген дугайын айыткаан.

Тартунун, Нарваның, Пярнунун —Эстониянның бүгү хоорайларының болгаш суурларының ажылчы чоннары бүгү улустун байырлалын өөрүшкүлүг демдеглээн. Эстон улус Коммунистиг партияның удуртулгазы-биле коммунизмче бурунгаар чайгылыш чок чоруурунга боттарының торлуш чок шинтпирлиин илереткен.

Ноябрь 7-де Жигулиге баштайгы хар чаттан. Ол Жигулиниң кадыр эриктерин шыпкан, Куйбышев ГЭС-тин тудуг шөлүн хеме алган.

„Волганың солагай талакы эрин. Суурнун төвүнде Комсомольская деп делгем шөлче байырлал ёзузу-биле каастаан кудумчулардан гидротудугжуларның колонналары чедип кээп турган. Беш чыл мурнунда олар аңаа гидротудугга херектиг баштайгы дериг-херекселдерни канчаар дүжүрүп, онгарлар казып, келир үениң суурун тудар шөлдү арыглап турганын оларның хей-хейү эки сактып турар. Ам «Комсомольскаяда» он-он муң чүрттакчылар, клубтар, магазиннер, эмнелге хоорайжыгажы бар.

Чыскаалган улустун колонналарының кырында —тудугжуларның ажыл-херектериниң дугайын чугаалап турар плакаттар чораан. Делегейде эң улуг ГЭС-ти дериринге 5,3 миллион кубометр бетонну салган, механизаторлар Волганың эриктеринде 120 миллион кубометр чер ажылдарын күүсеткен. Бир неделя мурнунда шылгарангай тиилелге чедип алынган. Гидротехниканың төөгүзүнде бир-ле дугаар 19 шак 35 минута иштинде бир секундада 4 мун кубометр суг чарыгдаар хем моондакталдыр үзе кирдинген.

Алтай крайның кур черлериниң бо чылын «Дүжүт» деп совхоз тургустунган. Ында Москваның Сталин аттыг заводунун аныык ажылчыннары болгаш Великий Луки областың механизаторлары чеде берген. Эзен чыткан ховуну чагырып алыр төлээде, хейнү кылыр ужур оларга таварышкан. Баштайгы чылда олар чартык миллион пуд алтай кызылтасты, хей картофельди болгаш ногааларны дүжааган.

Эрес-дидим патриоттар кур черни андарып тура, тудугжу деп мергежилли өөренип ап турган. Чай дургузунда олар хоруга хоорайжыгаш туткан.

Улуг Октябрьның 38 чыл оюн совхозка өөрүшкүлүг байырлаан. Байырлыг уткулга хуралынга кур черниң чагырып алыкчыларынга Москваның комсомолчуларының белектерин болгаш хүндүлел бижиктерин тывыскан. Байыр чедирген телеграммалар ноомчаан. Клубка, бажың бүрүзүнге, —чер болганга өөрүшкүлүг турган.

Октябрьның социалистиг Улуг революциязының 38 чыл оюн Петрозаводскиниң, Риганың, Вильнюстун, Тбилисинин, Ереванның, Фрунзенин, Сталинабадтың, Ашхабадтың, Сталинградтың, Хабаровскинин, Владивостоктун болгаш чүрттүн өске-даа хоорайларының, чүрттакчылыг черлериниң ажылчы чоннары байырладыг демдеглээн.

* * *

Ноябрь 7-ниң кежээзинде, чүрттүн кырынга ийир дүшкенде, бистин Төрээн чүртүвүстүн найыслалынга —Москвага, эвилелдешкен республикаларның найыслаларынга болгаш мазадыр-хоорайлар: Ленинградка, Сталинградка, Севастопольга, Одессага Октябрьның социалистиг Улуг революциязының 38 чыл оюнга алдар кылдыр артиллерия салютун кылган. Улустарның тайбыңының болгаш найыралының камгалакчызы бистиң чүртүвүсту янзы-бүрү оттарның херели чайынналдыр шыпкан турган.

(СЭТА).

РАЙОННАР СОЛУННАРЫНДАН

ЧИМИСТИГ САД

Каа-Хем районда «Октябрьның 30 чылы» көдээ ажылгагый артели чимистиг сад өстүрерин организастап эгелээн. Артель баштаар черниң даасканын ёзугаар колхозтуң садчызы Н. Зотов, яблоко, вишня, малина болгаш өске-даа чимистиг үүштерниң 1200 дөстерин чедирип келген.

Колхозтуң сад өстүрериниге шилитинген шөлүнде 500 ажыг дөстер олуртунган. Олуртулга оңгарларын агротехниктиг негелделер ёзугаар белеткээринге, тарыырынга школачылар болгаш башкылардан И. Мирошева, В. Боморова олар идепкейлиг киришкен.

«Колхозчу».

КОЛХОЗТА ДЭЭРБЕ

Тес-Хем районда Калинин аттыг колхоз Сайгында дээрбезиниң бүдүрүкчүлүүн бедидер сорулга-биле чоокта чаа аңаа чамдык чугула кылыгларны чорутган. Буганың 27 метр унун алгыткан, суг дамчыдар 33 метр ыяш оңгачаны чаарткан, 16 метр черниң суг хөлбээн бедиди чалдаан.

Чаартылгаларның түңнелинде сугнуң хемчээли улгаткан, мурнунда чүгле 1,8 тонна далганны хонукта арай боорда-ла тырттырып турган дээрбе, ам хонукта 2,3 тоннаны саат чокка тырттырып турар апарган.

«Бурунгаар».

КОЛХОЗЧУ ӨГ-БҮЛЕГЕ

Маленков аттыг колхозтуң амгы төвү Арыг-Бажынга дөрт чыл мурнунда бөлүүн хевирге кылдынган чээрби четпес бажыңнар турган, ам ында ёзулуг чаа суур улам-на калбарып турар. Чеди чыл школазы, медицина болгаш ветеринария, албан черлери, клуб, ясли, магазин, доктаамал кино ажылдап турар.

Колхозка ажылдаары болгаш чүрттаары—улуг өөрүшкү. Чүгле бо чылын безин колхозка 24 кижи кирген, оларның аразында агроном Туганаев, зоотехник Токаш-оол болгаш оон-даа өскелер бар.

«Кызыл тук».

БАЛГАЗЫНДА БИБЛИОТЕКА

Беш чылдарның мурнунда Балгазын библиотекаазының ном фондузу беш үстен ашпас, номчукчулары дыка эвээш турган. Амгы үеде оон чүгле доктаамал номчукчулары безин 400 ажыг, ном фондузу сес мун чедир өскен. Ол болза, партияның болгаш чазактың совет кижилер дээш улуг сагыш салыышкынының боттанылгазы, чоннун культурлуг деңнелиниң бедээни болур.

Библиотека демдеглелдиг хүннерде монтажтарны организастап, школачылар болгаш колхозчу номчукчулар литератураны шилип алырынга таарымчалыг байдалды тургузып, оларның негелделерин өөлдек хандырып турар. Библиотеканың кышка белеткели эки.

«Коммунист».

Удуртулганы колхоз бүдүрүлгезинче улам чоокшуладыр дээш

(Улуг-Хем районнуң партия конференциязындан)

Улуг-Хем районнуң партия конференциязынга келген делегаттар СЭКП райкомунуң ажылының дугайында райком секретары эш Градобоевтиң отчёттуг илеткелин чугаалажырынга идеецкейлиг киришкеннер.

СЭКП райкому социалистиг кедээ ажыл-агыйны болгаш үлетпүрүг улам ынай хөгжүдер дугайында партияның болгаш чактың төөгүлүг шиитпирлерин бодунуң ажыл-чорудулгазының дайынчы программазы болдуруп алгаш, ажылчы чоннарның ортузунга партийжи-организастыг болгаш политийжи-политиктиг ажылдарның деннелиг коскузу-биле бедиткенин илеткелчи болгаш санал бергеннер демдеглеп турганнар.

Районнуң партия организациязы ажылчы чоннарның калбак массалары-биле харылааны улам быжыглап, оларны ажылчыл, культура тургузуушкунунуң практиктиг сорулгаларын чедиишкиниг күүседиринче мобилизастап келген. Ооң ачызында районда амгы үениң техниказы-биле чепсегленген колхозчу ажыл-агыйны чайгылыш чокка хөгжүп, быжыгып турар. Малдың баш саны болгаш ооң продуктулуу мурнуку чылдарыындан өскен. Районда өшкүнүң, хаванның, мыйыстыг бода малдың, төрүүр инектиң баш санын өстүрериниң планнарын ажыр күүсеткен. Тараа культураларының тарылгазы 104 хуу, ооң иштинде кызылтастыы 113,3 хуу күүсетинген. Кукуруза көрдүнген пландан 2 катап ажыр тарытынган. МТС трактор ажылдарының чыл планын 108,2 хуу күүсеткен. Часкы болгаш күскү чер аңдарылгазының планнары ажыр күүсетинген. «Күш-ажылдың хостуу», Сталин аттыг, Калинин аттыг болгаш Маленков аттыг колхозтар, «УТКА-ның 25 чылы» совхоз мал бажын өстүрериниң үзүн аяды-биле планнарын бүрүн күүсеткеннер.

«Күш-ажылдың хостуу» колхоз (даргазы эш Глотов) районда ээ мурнакчы ажыл-агый апарган. Ында мал ажылының продуктулуу районнуң өске колхозтарындан бедик болуп турар. Ол колхоз бо чылын инек бүрүзүнден 770 литр сүт сан алыр планныг турган, 1028 литрни сагган. Хой бүрүзүнден 2 килограмм ажыг дүктү кыргын алган. Тудуг ажылдарының темпизин дүргедеткен.

Шагаан-Арыгның райүлетпүр комбинаты (директору эш Нижегородов) сөөлгү үе болунуң ажылын эдээн экижидип келе. Комбинат эрткен тос айларның бүдүрүлге планын ниити продукция талазы-биле 103,1 хуу, бараанныг продукция талазы-биле 102 хуу күүсеткен. Ында продукция бүдүрүп үндүрериниң хемчээн ушку кварталда ыка бедээн. Шалыпчы ажылчыннарның саны өзүп турар.

Ооң-биле чергелештир районнуң улус ажыл-агыйынга партийжи удуртулганың улуг четтестерни конференция илереткен. Партия райкому бодунуң ажылын СЭКП ТК-ның сөөлгү Пленумнарының негелделеринге дүүштүр эде тургузарын кошкак чорудуп, кедээ ажыл-агыйга улуртулга талазы-биле райкүүскомнуң болгаш кедээ Советтериниң харыысалгазын бедиктейн турар деп конференция санаан. Мал болгаш чер ажылынга, колхоз бүдүрүлгезиниң түстүг адырларына эренгей болгаш боттуг эвес удуртулга деп-дески эвес түңнелди берип турар.

Район хой бажын өстүрериниң планын күүсетпээн. «Партияның XIX съездизи» колхоз куш ажылын хөгжүдериниң, Жданов аттыг колхоз куш ажылын хөгжүдериниң болгаш өшкүнүң баш санын өстүрериниң, Ленин аттыг болгаш Киров аттыг колхозтар ыйыстыг бода малдың, ооң иштинде саар инектиң баш санын өстүрериниң планнарын күүсеткеннер. Мал ажылының продуктулуу ам-даа чавыс. Районда инек бүрүзүнден саап алза чогуур сүттүң планы чүгле 93,4 хуу, хой санындан кыргын алза чогуур дүктүң планы 96,1 хуу күүсетинген.

Малдың азыралының болгаш ажаалгазының багындан, ветеринарлыг хандырылгазының четпезинден 3223 баш мал өлүп хораан. Колхозтар амгы үеде мал кыштагладыышкынынга дыка четпес бедеткелдиг болуп турарлар. Район сиген белеткелин чүгле 67,4 хуу, силос салыышкынын 49-ла хуу күүсеткен. Чамдык колхозтарда малдың чылыг кажаалары немей туттунмаан болгаш бар кажаалар ам-даа септетинмээн. Ленин аттыг, Киров аттыг болгаш Жданов аттыг колхозтарда ниитиниң малын кайы хамаан чокка самчыгдап төтчеглээр чоруктуң фактылары бар.

Колхозтарның чер ажылында улуг четтестерни конференция илереткен. Чайгы ажаалгазының багай болганының, агротехниктиг өске-даа чурумнарны сагызаанының, тарааның күскү ажаан алышкынын чидириглиг чорутканының түңнелинде районга тараа культураларының дүжүттүүнүң планы күүсетинмээн. Шалыпчы Жданов аттыг, Сталин аттыг болгаш «Партияның XIX съездизи» колхозтарга тараа культуралары ээ-не чавыс дүжүттүг болган. Чамдык колхозтар ногаа үрезиннерин сугта алыскан, ынчаарга Маленков аттыг колхозтуң өстүрүп алганы ногаа үрезиннериниң 30 хуузу соокка дөнүп өлген.

Шак ындыг четтестер болза, күрүнеге эвт, тараа, куш чуургазы, алгы-кеш садарының болгаш белеткээриниң планнарын район күүсетпейн баарынга чедирген.

Келир чылдың часкы тарылгазынга баш бурунгаар белеткелдер районда четпес чоруп турар. Ленин аттыг, Киров аттыг болгаш «Партияның XIX съездизи» колхозтарга чайгы болгаш күскү чер аңдарылгазы дыка шынар чок чорутунган. Чамдык колхозтарда сула, арбай, картофель үрезиннери ам-даа чөлүр үрүнмаан.

Колхозтар тулуг дендиг ооңум темпилиг чоруп келген. Тутса чогуур 70 чүрталга бажыңнарының чүгле 21-зин, 10 мүң ажыг баш малга чылыг кажааларны немей тудар ужуруг тургаш, чүгле 4 мүң ажыг баш мал кирер кажааларны бүрүн туткан. Тудуг ажылы Сталин аттыг болгаш Жданов аттыг колхозтарда ээ-не багай чорутунган.

Ажыл-агый планнарының күүселдезинде четтестерниң фактылары чүү илеткелдиг кошкаткан. Отчёттуг үениң дургузунда райкомнуң бюрозу-даа, райкүүскомнун-даа, кедээ болгаш хоорай Советтериниң-даа даргаларының илеткелдерин дыннап чугаалажырын сонуургаваан — деп делегат эш Байкалов чугаалаан.

Кедээ ажыл-агыйның продукциязын көвүдүр дээш херек кырында ажылдап турар механизаторларның, малчыннарның ажыдырал-чүрүттүлга айтырыгларынче сагыш салыышкыны районда четпес болуп турарын делегаттар чөптүг шүгүмчүлеп турганнар. Калинин аттыг, Киров аттыг болгаш «Партияның XIX съездизи» колхозтарның удуртукчулары трактористерниң ажылдап бергени дээш натура төлевирин ам-даа үзе санашпааннар.

* * *

Конференциядан соңгуткан райкомнуң бирги организастыг пленуму СЭКП райкомунуң секретарьларынга эштер Градобоев, Шойгу, Тойлуг-оол оларны соңгаан.

«Партияның XIX съездизи» колхозтуң парторганизациязындан келген делегат, Шагаан-Арыг кедээ Советтиң даргазы эш Мижит-Торжунуң чугаалааны болза: — Партия райкому, райкүүском кедээ Советтер ажылын удуртурунче, оларның ажылынга практиктиг дуза көргүзериниче кичээнгей салбайн келгеннер. Бистерни семинарларга чыылдырбайн, ажылывыстың дуржулгаларын солуштурбайн турарлар. Отчёттуг үениң дургузунда райкомнуң бюрозу-даа, райкүүском-даа мээн отчёдумну албаан болгаш мээн канчаар ажылдап турарымны сонуургап көрбээннер. Бистиң кедээ Советтиң девискээринче райкомнуң болгаш райкүүскомнуң төлөөлери кээп турарлар, ынчалза-даа олар кедээ Советти ооп эртип турарлар. Сөөлгү ийи чылдың дургузунда райкүүском даргазы эш Намчак бистиң кедээ Советке чаңгыс-ла катап чораан, ооң оралакчызы эш Байкалов чаңгыс-даа катап кээп көрбээн — деп ол шүгүмчүлээн.

— Эш Намчак колхозка ында-аала чедиргенде кошкаткан. Отчёттуг үениң дургузунда райкомнуң бюрозу райкүүскомнун-даа, кедээ болгаш хоорай Советтериниң-даа даргаларының илеткелдерин дыннап чугаалажырын сонуургаваан — деп делегат эш Байкалов чугаалаан.

Кедээ ажыл-агыйның продукциязын көвүдүр дээш херек кырында ажылдап турар механизаторларның, малчыннарның ажыдырал-чүрүттүлга айтырыгларынче сагыш салыышкыны районда четпес болуп турарын делегаттар чөптүг шүгүмчүлеп турганнар. Калинин аттыг, Киров аттыг болгаш «Партияның XIX съездизи» колхозтарның удуртукчулары трактористерниң ажылдап бергени дээш натура төлевирин ам-даа үзе санашпааннар.

* * *

Конференциядан соңгуткан райкомнуң бирги организастыг пленуму СЭКП райкомунуң секретарьларынга эштер Градобоев, Шойгу, Тойлуг-оол оларны соңгаан.

Бистиң областың колхозчу малчыннары чыл санында улам чаа көргүзүүлерни чедип ап турар. Ылаңгыя саарчылар малдың сүт продукциязын көвүдүр талазы-биле ыраакы Өвүр районнуң «Совет Тываның 5 чыл ооң» колхозтуң саарчызы Севек Тюлюш Туганчаповна сүт саалдазының талазы-биле районнуң ээ эки саарчыларының бирозын. Ооң бодунда быжыглаан он ийи инектери ажыл-агый чылының дургузунда бирозын-ле 725 литр ажыг сүттү берген. Саарчы инектерин эки ажаап-хайгаарап, оларны чогуур өйүнде чемгерип, бодунуң онаашкан ажылынга ынакшылдыг болган чоруу сүт саалдазының бедик түңнелдерин чедип алырынга дузалаан.

Чурукта: саарчы эш Т. Т. Севек.

Фото С. Феоктистовтуу.

Мал кыштагладыышкынынга белеткел

ЧАА-ХӨЛ

Чаа-Хөл районнуң колхозтары кышка белеткелди кыымак чоруткан. Ниитиниң мал ажылын хөгжүдериниң планы район ниитизи-биле 103 хуу күүсеткен. Малдың продуктулуу мурнуку чылдарыындан бедээн.

Мал чемериниң белеткелиниң планы күүсетинген. Кедээ ажыл-агый артельдери 276 кажааларны септеп, 26 чаа кажааны тудуп дооскан. Ленин аттыг колхоз 11 чаа кажаларны туткан. Кышкы одарларда мал ажаан турар малчыннар чүрүттүүр 123 бажыңнар, өглер чылыглатынган болгаш септетинген.

Кыштагларда 1760 тонна ажыг өлек белеткелдиг, 1283 тонна мал чемин чедирген. Сталин аттыг колхоз кыштагларынче 500 тонна сигенин сөөрткен. Малчыннарын кыжын отулар ыяжы белеткетинген. Колхозтарның баштаар черлери 310 ажыг малчыннарны кидис идиктер-биле хандырган. Колхозтар кыжын хар эжер хүүректерни болгаш өске-даа херексөлдерни баш бурунгаар белеткеп ап турар. Колхозтарның баштаар черлери болгаш партия эге организациялары мал кыштагладыышкынының белеткелинде болгаш чорудулгазында четтестерни дүрген чайладырының хемчегдерин ап турар.

М. СУВАК.

ЭРЗИН

Малды хүр кыш ажырар дээш Эрзин районнуң «Чаа орук» колхозу мал кыштагладыышкынының белеткелин багай эвес чоруткан, сиген белеткелиниң планын 108 хуу күүсеткен. Колхозчулар сигенни кыштагларже сөөртүп турар.

Бүгү кыштагларның септелгези доозулган. Мыйыстыг бода малдың кыштагларында 71 тонна өлек белдүнген. Фермалар чаңгыс аай төлевидел-биле кылган 100 инек кирер кажаазының тудуу доозулган. Ооң чанында 410 центнер силос шыгжаатынган, өлөөн хой сиген белеткетинген. Быжаларга чылыг, чырык чаа кажаалар туттунган. Малчыннар 10 далбыйны, 8 мыян хүүректерни немей белеткээн. Тудуг ажылар 4 кыштагларда чаа чүрүттүлга бажыңнарын туткан.

О. ДОГУЙ-ООЛ.

СҮТ-ХӨЛ

Сүт-Хөл районда «Сталинчы орук» колхоз бо чылын мал кыштагладыышкынынга багай эвес белеткенген. Амгы үеде колхоз чеди мүң ажыг шээр малын 14 кедер кыштагларда шуптузун кажырген. Чаа малга таарымчалыг сигеннерни кыштагларже сөөртүп турар.

Моон-биле кады колхоз баштаар черинин база суму Советинин шиитпирин өзугаа колхозчуларының хууда 1300 хире шээр малын түскай кадарчыларда быжыглаан, 4 кезек черлерде кыштаглаткан.

М. ЧАРТАН-ХУНА.

Таңды районда

Районнуң культура-чырыдыышкын албан черлери чыл бүрү калбарып, чоннуң өзүп турар культурлуг негелделерин хандырарының төптери кылдыр боттарының ажылдарын улам экижидип чаарты тургузуп турар. Амгы үеде кедээ клубтарның саны 12 четкен, чүгле бо чылын безин чаа 2 клубтар немей ажыттынган. Районда культура бажыңнары 2, библиотекалар 6, ном магазиннери 4 кезек черде, доктаамал киноустановкалар 14 черде ажылдап турар.

Ажылчы чоннуң билиглерже түүкүлү улам-на өзүп турарын библиотекаларда номчукчуларның өзүлдези херечилеп турар. Кедээде ажыл-ишчилерниң хереглелдерин көрбүшаан, чечен чогаал, политика, эртем, техника талазы-биле номнары болгаш өске-даа хөй янзы номнар библиотекаларга неметтинип турар. Чүгле бо чылын безин 25 мүң ажыг номнар садып алдынган.

* * *

Партия болгаш чазак не-хереөженнер дугайында улуг сагыш салын турар. Бот болгаш хөй ургулгарлыг нелерге күрүне дузаламчызының дугайын чаңгыс Таңды райондан чижек кылдыр көргүзүп болур.

Бо чылдың чүгле 10 айларының иштинде безин харугда 515 мүң рубльди тывыскан, 474 хереөженнерни ленин орденнери болгаш медальдары-биле шаннаан, ооң иштинде 13 кижиге «Ленин малдыры» атты тывыскан. Жданов аттыг колхозтуң кежигүнү Н. В. Кудрявцева чоокта чаа оп үшкү уруу — Ульянианы божаап, харугда 2500 рубльди алган, күрүнеден аңаа ай санында 425 рубльди берип турар.

* * *

Сталин аттыг колхозтуң малчыннары СЭКП Төп Комитединиң январь Пленумунуң шиитпирлерин амыдырал кырынга боттандырары дээш чүткүлдүг ажылдап турар. Күрүнеге эрткен чылдан ыракта хөй дүк, эвт болгаш сүт продуктулары кинртинген. Сталин аттыг колхоз бо чылын 1 миллион 28 мүң рубль орулганы алган турарын хүлээнген.

Колхозтуң ажыл-агый экономиказының улам быжыгып турарындан колхозчуларның материал-культурлуг чаагай амыдыралы база улам байлакшын турар. Болунуң харыылап турары ажыл участогунга мастерлер болган мурнакчы малчыннарны хөйнү демдеглеп болур. Ак-сеткилдиг күш-ажылынга малды болгаш мал ажылының продуктуларын немелде төлевирге алган Чистобаева, Лапчаа, Соколова, Биштеев оларның дуржулгазын колхозчулар үнелеп турар.

Зоотехник колхозта кирген

СЭКП ТК-ның болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң доктаалын Чаа-Хөл районуң Молотов аттыг кедээ ажыл-агый артелинге ажылдап турган Чаа-Хөл МТС-тиң зоотехниги Юрий Сергеевич Дольский сеткилдиг ханызындан хүлээп алгаш, колхозка кирер дугайында билдириишкинин колхоз баштаар черинге кирген, колхозчуларның ниити хуралындан ону колхоз кежигүнүнге бир үн-биле хүлээп алган.

Ю. Дольский ол колхозка 1954 чылдан бээр ажылдап эгелээн, бо чылын 100 ажыг инекти быжаазындан чарып саарын организастап чоруткан.

А. ТАРЖАЙ.

Соціалистиг чарыштың түңнелинден

ЧАА-ХӨЛ. (Телефон-биле). 1955 кедээ ажыл-агый чылында социалистиг чарышка алган хүлээлгелерин Чаа-Хөл районда МТС-тиң механизаторлары багай эвес күүсеткенин чоокта чаа үндүрген түңнел илереткен. Бо дугайын колхозтар дужүдүн чогуур ейүнде чидиряг чок ажаап алганы, районда чайгы чер аңдарар план 102 хуу, а күскү аңдарылга 137 хуу күүсетингени херечилеп турар.

Техникага камныг, күш-ажылга ынак мурнакчы механизаторларны коллективтен хөйнү демдеглеп болур. «С-6» комбайнының башкарыкчызы эш Воронов сезонда 550 гектар норманың орнунга 661 гектарның дужүдүн ажааган, комбайнерлер эштер Бачурин, Шактар олар ооң база куду эвес көргүзүглерлиг болган.

Эш Чылбактың удуртуп турганы № 1 трактор бригадазы 4,4 тонна кывар чүүлдү камнавышаан, бердинген онаалдадан 1668 гектарны ажыр аңдарган. Эш Савченконуң болгаш өске-даа трактор бригадалары база эки ажылдаан. Ылаңгыя «С-80» тракторнуң тракторизи эш Устюгов 1000 гектарны чардырар тургаш, херек кырында 2591 гектарны аңдарган, ооң кывар чүүл камналгазы 2,9 тонна болган.

М. ОНДАР-ООЛ.

КЫЗЫЛДЫҢ БҮДҮРҮЛГЕЛЕРИ ҮШКҮ КВАРТАЛДА

СЭКП Кызыл хооркомунга чоокта чаа үлетпүр ажылдакчыларының хуралы болган. Анаа хоорайның бүдүрүлгелериниң, тудуг болгаш транспорт коллективтериниң бо чылдың үшкү кварталында социалистиг чарыжының түңнелдериниң дугайын чугаалашкан. Кызыл хоорайның бүдүрүлгелериниң, тудуг болгаш транспорт организацияларының коллективтери СЭКП ТК-ның июль Пленумунуң үлетпүрүг күчүлүг көдүрер, техниктиг депшилге болгаш бүдүрүлгени организастаарын экижидер дугайында доктаалын амыдыралга боттандырар дээш демиселге багай эвес көргүзүглерни чедип алган.

Үлетпүрүнүң, транспорттуң болгаш тудугнуң ээр, херээжен ажылчыннарын, инженер-техниктиг ажылдакчыларын Коммунистиг партияның XX съездизинге алдар болдурган социалистиг чарыш чүткүлдүг күш-ажылче сорук киргген. Үлетпүр ажылдакчыларының патриотчу кедүрүүшкүнүнүң түңнелинде хоорайның бүдүрүлгелери бо чылдың үшкү кварталының бүдүрүлге программазын ниити продукция талазы-биле 103 хуу күүсеткен. Акша орулгазының планы 130 хуу күүсетинген.

Социалистиг чарышка хоорайның хөй-хөй бүдүрүлгелери болгаш автотранспорт организациялары бедик көргүзүглерни чедип ап, мурнакчы ажылдаан. Кызылдың аш-чем комбинады үшкү кварталдың бүдүрүлге онаалгазын ниити продукция-биле 103 хуу, бараанныг продукция-биле 102 хуу күүсеткен. Комбинат продукцияның бот-үнезин 3,5 хуу чиигеткен. Бот-үнезин чиигеткениниң түңнелинде комбинат 208 мүң рубльдиң пландан ажыр орулгазын алган. Ында бүдүрүлге планын күүсетпейн турар ажылчын чок.

Ыяш заводунуң коллективи мурнакчы адын быжыы-биле эдеп турар. Завод III кварталдың онаалгазын ниити продукция-биле 109 хуу, бараанныг продукция-биле 101 хуу күүсеткен. Күш-ажылдың бүдүрүкчүлүү 25,9 хуу бедээн. Продукцияның бот-үнези дыка чиигээн. Бо бүгүнүң түңнелинде ыяш заводу тос айларның дургузунда 448 мүң рубльдиң пландан ажыр орулгазын алган. Бо кварталда Раскова аттыг даараныла комбинады эки ажылдап, продукцияның бот-үнезин 8,9 хуу чиигетпин, 130 ажыг мүң рубль орулганы пландан ажыр алган.

Күш-ажылды организастаарын эдээн экижиткениниң түңнелинде Кызылдың электростанциязы бүдүрүлге программазын доллур күүседип, пландан ажыр 189 мүң рубльдиң орулгазын алган. Туйбу хептээринин болгаш өртедириниң күрүне планын туйбу заводунуң коллективи хуусаа бедик темпизинде иштиргеен. Завод ам пландан ажыр продукцияны берип турар. Бо ышкаш чедиишкинин областың культура эргелелиниң типографиязының коллективи чедип алган.

Үшкү кварталдың түңнелинде хоорайның автотранспорт конторалары бүдүрүлгечи бедик көргүзүглерни чедип алган. Автопарктарны ажыглаарын экижиткени, автомашиналарны ажыглаарының коэфициентизин бедиткени эдээн хөй АТК-ларга бүдүрүлге планын тонна болгаш тонна-километр талазы-биле ажыр күүседир арганы берген. Төп автобазаның коллективи социалистиг чарышка тиилекчи болуп, автотранспорт конторалларының мурнунда чоруп турар. Төп автобаза сөөртүлге планын тонна болгаш тонна-километр-биле ажыр күүсеткен. Бот-үне бир тонна-километрге 27 хуу чиигээн.

Бо ышкаш чедиишкинин облпотребсоюзтун, харылаа эргелелиниң транспорт конторалары чедип алган. Харылаа эргелелинин АТК-зы (чедиишкинин [illegible]) ам пландан ажыр продукцияны берип турар. Бо ышкаш чедиишкинин областың культура эргелелиниң типографиязының коллективи чедип алган.

Үшкү кварталдың түңнелинде хоорайның автотранспорт конторалары бүдүрүлгечи бедик көргүзүглерни чедип алган. Автопарктарны ажыглаарын экижиткени, автомашиналарны ажыглаарының коэфициентизин бедиткени эдээн хөй АТК-ларга бүдүрүлге планын тонна болгаш тонна-километр талазы-биле ажыр күүседир арганы берген. Төп автобазаның коллективи социалистиг чарышка тиилекчи болуп, автотранспорт конторалларының мурнунда чоруп турар. Төп автобаза сөөртүлге планын тонна болгаш тонна-километр-биле ажыр күүсеткен. Бот-үне бир тонна-километрге 27 хуу чиигээн.

Бо ышкаш чедиишкинин облпотребсоюзтун, харылаа эргелелиниң транспорт конторалары чедип алган. Харылаа эргелелинин АТК-зы (чедиишкинин [illegible]) [illegible]

Хоорайның чамдык транспорт организациялары үшкү кварталда багай түңнелдерни көргүскен. Мурнакчы автотранспорт конторалларының бирозын болуп турган Кызылдың алдын уургай эргелелиниң АТК-зы үшкү кварталда багай ажылдаан. Сөөртүлге планын тонна болгаш тонна-километр талазы-биле күүсетпээн. Мындыг янзы багай түңнелди № 1 АТК көргүзүп, квартал планын чүгле 66 хуу күүсеткен. Күш-ажылдың сагылга-чуруму ында багай. Машиналарга кам чок болгаш кыыр, чаар материалдарны төтчеглээр чоруктар бар. Кыыр, чаар материалдарга кам чок фактылар өске-даа АТК-ларда хөй. Бо чылдың тос айларының иштинде хоорайның автотранспорт конторалары 120 мүң ажыг литр кыыр түүлү ажыр чарыгдаан. Ооң иштинде чүгле Кызыл АТК-зы белин 40 мүң литр ажыг бензинни доктаатынган хемчеелинден ажыр чарыгдаан.

Чамдык автотранспорт конторалларының план күүсетпейн турар чылдагаанын Кызыл АТК-зының начальниги эш Набоков чугаалаан. Автомашиналарның артык кезектери болгаш резин дугуйлар Кызыл АТК-зында чок. Ооң хараазы-биле автомашиналарның 50 хире хуузу ажылдавайн турар. Транспорт конторалларының артык кезектерге негелдези улгадып турда-ла автотрестиниң область эргелели шиитпирлиг хемчет албайн, хуваала өзугаар көрдүнген артык кезектерни болгаш резина дугуйларны өй-шаанда алырын хандырылга организацияларындан негевейн турар. Автомашиналарның капитал болгаш агар септелгелериниң аразын узадырынга, кыыр, чаар материалдарны камнаарынга мурнакчы чолачыларның ажылының дужулгазын нептередири улуг рольдуг — деп ол чугаалаан.

Хуралга ыяш заводунуң директору эш Контоуров санал берген. Ол бодунуң саналынга ыяш заводунуң чедиишкиннерин болгаш ооң үндезиннерин тодаргай чижектерге чугаалаан. Хожудаашкындан мурнакчыларның деңнелинге чедеринге ыяш заводунга хамыктың мурнунда күш-ажылды организастаарын экижиткени болгаш бүдүрүлгеге күш-ажылдың сагылга-чуруумун быжыглаанын улуг рольдуг болганын ол демдеглээн. Эш Контоуров чыл планын ноябрьнын баштайгы чартында хуусаа бетинде күүседирин болгаш чыл төнчүзүнге чедир чартык миллиондан эвээш эвес орулганы пландан ажыр алырын хүлээнген.

Хуралга «Тыва тудуг» трестизиниң эргелекчизи эш Филатов, мебель фабриказының техноругу эш Шарыпин, туйбу заводунуң директору эш Скульганов болгаш өске-даа эштер санал берген.

Октябрьның социалистиг Улуг революциязының 38 [illegible]

Тарып боозадылга организастыг эрткен

Өвүр районнуң «Торгалыг» колхозунда шээр малдың эдержилгезин организастаарын эрттирген. Колхозтуң зоотехниги эш Лаазаа болгаш техник эш Шагдыр онаашкы ажылынга кызымаккай ажылдаапы-биле ноябрь 5-ке чедир 2000 баш хойну алтын уксаалыг кошкарлар-биле хайнакташтырып боозадырын чоруткан ооң иштинде 56 хойга немелде тарылганы кылган.

В. БЮРБЮ.

Улуг Октябрьның 38 чыл оюн даштыкыга байырлааны

Делегейниң бүгү чурттарының миллион-миллион ажылчы чоннары совет улус-биле кады Октябрьның социалистиг Улуг революциязының 38 чыл оюн байырлалдымы-биле демдеглеп эрттиргеннер. Тэйбин дээш база бүгү улустарның айылы чок чоруу дээш могаг-шылаг чок демиселди чорудуп турар Совет Эвилелинге даштыкы өңнүктер боттарының изиг ынакшылын илергейлээннер.

Октябрьның социалистиг Улуг революциязының 38 чыл оюн 600 миллион кыдат улус өөрүшкүлүү-биле уткуп байырлаан. Улуг Октябрьның оюнга бараалгаткан байырлыг хуралдар, беседалар, лекциялар республиканың үлетпүр бүдүрүлгелеринге, өөредилге, албан черлеринге, хоорайларынга болгаш суурларынга болуп эрткен.

Совет киноларның массалыг көрүлдези болуп эртип турар кинотеатрларга ол хүннерде кижилер дыка хөй болган. ССРЭ-де экономиктиг болгаш культурлуг тургузуушкунуң чедишкиннериниң октябрь 5-те Кантонга ажыттынган делгелгезинге ноябрь 7-ге чедир 1100 мүн ажыг ажылчы чоннар барып чорааннар.

Ноябрьның 7-де Улусчу Польшаның хоорайлары болгаш суурлары онза шинчи кирген турган. Коммунизм тургузуушкунуңу талазы-биле совет улустуң тиилелгелиг базымнарының дугайында, улус демократиязының чурттарында социализм тудуушкунуңу чедишкиннериниң дугайында чугаалап турар лозунгулар, плакаттар, көргүзүг транспарантылары чер болганда-ла бажыңнарны каастап турган.

Варшавада совет элчин чериниче польша найыслалдың ажылчы чоннарының хөй саныг төлөөлекчилери артеңден-не барып эгелээннер. Олар байырлал-биле холбаштыр совет улуска, Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязынга болгаш Совет чазакка сеткилдиң ханызындан боттарының изиг байырын чедиргеннер.

Прагага ноябрь 7-де Октябрьның социалистиг Улуг революциязының 38 чыл оюн болгаш чехословак-совет найырал айының ажыттынганын холбаштыр улуг митинг болган. Совет улуска боттарының изиг ынакшылын, ханы бүзүрээнин илергейлеп көргүзери-биле байырлалдыг каастап шимээн шөлге 50 ажыг мүн кижилер келген.

Ол митингге ЧКП ТК-зының Политбюрозуның кежигүннери, Премьер-Министр В. Широкий, ЧКП ТК-зының бирги секретары А. Новотный, ЧКП ТК-зының секретары Б. Келер болгаш партияның болгаш күрүнеңиң өске-даа ажылдакчылары барып чорааннар.

Байырлалдыг хуралдар болгаш кежээлер Чехословакияның бүгү хоорайларынга болгулаан.

Октябрьның социалистиг Улуг революциязының 38 чыл оюн румын улус политиктиг болгаш күш-ажылчы улуг көдүрлүүшкүн-биле байырлааннар.

Ноябрь 7-де «Республика» деп стадионга Бухарестиниң ажылчы чоннарының хөй мүн кижи киржикчилиг митингизи болган. Ажылчы чоннар ол митингге туктарлыг, плакаттарлыг, Маркстың, Энгельстин, Ленининиң, Сталинниң портреттерин, Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының, Румын ажылчын партиясының, ажыдуңма коммунистиг, ажылчын партияларының удуртукчуларының портреттерин туткулаан келгеннер. Румын ажылчын партиясының ТК-зының болгаш Румын Улус Республиканың Министрлер Чөвүлелиниң мурнундан ол митингге румын ажылчын партиясының ТК-зының Политбюрозуның кежигүн болгаш Румынияның профэвилелериниң ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы Н. А. Булганин, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазының Бирги Оралакчызы А. И. Микоян, ССРЭ-ниң министрлери, ССРЭ-ниң Камгалал Министерствозунуң, ССРЭ-ниң Даштыкы Хөрөктер Министерствозунуң харыысалгалыг ажылдакчылары болгаш албаныың өске-даа кижилери уткуп алган.

Норвегияның ССРЭ-де Онза болгаш Бүгү эргелиг Элчини Э. Бродланд, элчин черинің ажылдакчылары, Норвегияның ССРЭ-де турар садыг төлөөлериниң баштыңы С. Соммерфельт, Норвегияның Даштыкы Хөрөктер Министерствозунуң Даргазы Н. А. Булганин, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазының Бирги Оралакчызы А. И. Микоян, ССРЭ-ниң министрлери, ССРЭ-ниң Камгалал Министерствозунуң, ССРЭ-ниң Даштыкы Хөрөктер Министерствозунуң харыысалгалыг ажылдакчылары болгаш албаныың өске-даа кижилери уткуп алган.

Норвегияның ССРЭ-де Онза болгаш Бүгү эргелиг Элчини Э. Бродланд, элчин черинің ажылдакчылары, Норвегияның ССРЭ-де турар садыг төлөөлериниң баштыңы С. Соммерфельт, Норвегияның Даш-

Ноябрьның алдында Лондонуң эң-не улуг театрларының бирээзи «Столл» деп театрга Октябрьның социалистиг Улуг революциязының 38 чыл оюнга база англи-совет найырал айының эгезинге бараалгаткан улуг митинг болган. Митингини Кентерберий дуганының дергилекчизи Хьюлетт Джонсон даргалаан. Митингге ССРЭ-ниң Англияда элчини Маликтиң болгаш көскү англи хөй-ниити ажылдакчыларының, ооң иштинде Бертран Расселдиң, лорд Бойд-Оррнуң, парламентиниң кежигүннери консерваторлар Бутбиниң болгаш Бакстериниң байырлыг бижиктерин номчаан.

Хьюлетт Джонсон болдунуң чугаазынга Совет Эвилелин амгы үеде бүгү делегейниң улустары боттарының өңнүү кылдыр санап турар деп демдеглээн. Ол медеглелди адыш часкаашкыннары-биле уткаан.

Англи-совет найырал ниитилелиниң чиңгине секретары Пэт Слоун 2150 мүн кижилерни төлөөлеп турар 338 профэвилелдер, кооперативтер болгаш хөрөөженнер организациялары совет улуска чорудары-биле байырлыг бижикке ат салганнар деп чарлаан.

Улуг Октябрьның 38 чыл оюнга бараалгаткан митинг Дамаскының эң-не улуг кинотеатрларының бирээзи «Фардуска» болган. Ук митингини сирий-совет найралды быжыглаарының талалакчыларының оргкомитеди организастаан.

Октябрьның социалистиг Улуг революциязының 38 чыл оюнуң дугайында илеткелди социалистиг улуг революциязын боттарының тускай хамаарышпас чоруу болгаш боттарының чурттарының хосталгазы дээш демиселге бүгү дарлаткан улустарга канчаар-даа аажок төөгүлүг ужурдузалыг болганын демдеглеп айыткан Дамаск университединиң профессору Камиль Айад кылган.

Совет Эвилелинге Сирияның парламент төлөөлериниң чорааны Совет Эвилели-биле араб чурттарның бот-боттарын билчириниң хөрөөнге улуг рольлу ойнаанын сирий парламентиниң секретары депутат Абдаль Латыф Юнес ол митингге демдеглеп чугаалаан.

Митингиниң кирживчилериниң диңмиттиг адыш часкаашкыннарының адаабиле Юнес Совет-араб найырал дээш деп лозунг-биле бодунуң чугаазын дооскан.

Италияның хөй-ниитизи Октябрьның социалистиг Улуг революциязының 38 чыл оюн улустуң хөй санныг чыскаалдары болгаш митингилер-биле эрттиргеннер. Ноябрь алдыда Миланга болган митингге компартияның секретарималының кежигүнү Джорджо Амендола чүве чугаалаан.

Ол ышкаш хөй-хөй кижи киржикчилиг митингилер Турингиге Ливорнога, Специяга, Агриджентога база өске-даа хоорайларга болгулаан.

Октябрьның социалистиг Улуг революциязының байырлалын Римга эрттирерин итали-совет найырал айын ажыдары-биле холбаштырган.

Ослога болгаш Норвегияның өске-даа хоорайларынга «Норвегия-ССРЭ» ниитилелдиң салбырының Октябрьның социалистиг Улуг революциязының 38 чыл оюнга турасказаткан байырлыг хуралдары эрткилээн.

Индонезияның хөй-хөй хоорайларынга хуралдар болгаш митингилер болган. Ноябрьның чедиде Джакартада үнген демократтыг солуннар Индонезияның ажылчы чоннары Ленининиң болгаш Сталинниң чагыгларын эдерип, Индонезияны дешилгенин база социализмиң оруу-биле чорударынга бодунуң бүгү күштерин салырын айтып турган.

Октябрьның социалистиг Улуг революциязынга турасказаткан хуралдар болгаш уткуежээлер Швейцарияның янзы-бүрү хоорайларынга эрткилээн. Ол хуралдарга хөй-хөй митиниң Совет Эвилелинге чораан ажылакчылары чүве чугаалааннар. Хөй-хөй кинотеатрларга совет кино-чуруктарны көргүскүлээн.

Улуг Октябрьның 38 чыл оюнга турасказаткан байырлыг хуралдар Голландияның хөй-хөй хоорайларынга эрткен.

* * *

Бо хүннерде Совет Эвилелиниң даштыкы элчин болгаш төлөө черлеринге Октябрьның социалистиг Улуг революциязының 38 чыл оюнга холбаштыр хүлээп алыышкыннар болгулаан.

(СЭТА).

Албаниянның Улус Республиказы. Чуртта пос-таавы үлетпүрүнүң эң улуг бүдүрүлгези болур Сталин аттыг комбинаттың коллективи бүдүрүп үндүрүп турар продукциязының шынарын бедидери дээш демисежип турар. Ол комбинаттың кылып турар продукциязын шыңгыызы-биле хынап турар.

Чурукта: белен продукцияның шынарын хынап турары.

Албаниянның телеграф агентилелиниң фотозу.

Кыдат Улус Республиканың күрүне Чөвүлелиниң хуралы

ПЕКИН. КУР-нуң Күрүне Чөвүлелиниң ноябрь 8-те болган 20-ги хуралының дугайын солуннар дыңнадып турар, ол хуралга көдээ ажыл-агыйның бүдүрүлге кооперативиниң уставының төлевилелин чугаалашкан болгаш ону бадылаан. Улус төлөөлекчилериниң Бүгү-кыдат хуралының доктаамал комитединге бадыладырыбиле устав төлевилелин шилчидип бээри шинтпирлетинген.

Устав төлевилелин Кыдаттың Коммунистиг партиязының ТК-зының 6-гы делгерецгей пленумунга чугаалашканы биле дингир. КУР-нуң күрүне чөвүлелиниң хуралынга Кыдаттың Коммунистиг партиязының Төп Комитединиң киирген саналдарынга үндезилээш устав төлевилелинге чамдык өскертилгелерни киирген.

Кыдат Улус Республиканың күрүне Чөвүлели 1956 чылда КУР-нуң экономиктиг тургузуушкунуңу күрүне чөлүнниң дугайында дүрүмүн төлевилелин база хүлээп алган, ону улус төлөөлекчилериниң Бүгү-кыдат хуралының доктаамал комитединге бадыладыр.

(СЭТА).

Албаниянның ССРЭ-биле найырал ниитилелиниң съездизи

ТИРАНА. Албаниянның ССРЭ-биле найырал ниитилелиниң дөртү съездизи бодунуң ажылын дооскан. Съезд ниитилелдиң ажыл-чорудулгазын болгаш ооң сорулгаларын чугаалажып көрген.

Съезд болза, ниитилелдиң удуртукчу органын — кол чөвүлелди болгаш ревизия комиссиязын соңгаан. Ниитилелдиң кол чөвүлелиниң даргазынга Хюсни Капо соңгуткан.

Албаниянның ССРЭ-биле найырал ниитилелин Хосталга орденниң I чергезиби-биле база Албани Улус Республиканың орденнери болгаш медальдары-биле ниитилелдиң өлүүн хөй салбырларын болгаш өө организацияларын шаңнаар дугайында Албани Улус Республиканың Улустуң хуралының Президиумунуң Чарлыын съездиге номчаан.

Албаниянның ССРЭ-биле найырал ниитилелиниң дөртү съездизи албани болгаш совет улустарның быжыгып турар найыралының чайыннанчак илерээшкини болган.

(СЭТА).

КУДР-нуң чазааның саналы

ПХЕНЬЯН. КУДР-нуң электри станциялар министри Ким Ду Самның медеглелин парлап үндүрген. Электри энергиязының талазы-биле Мурнуу Корея улуг бергелерге таваржып турарын барымдалааш, Мурнуу Кореяның шериг бүдүрүлгелер эвес бүгү бүдүрүлгелеринге электри энергиязын доп-дораан дамчыдып бээринге КУДР-нуң чаза белен болуп турарын медеглелде чугаалап турар. Бо сорулга биле КУДР-нуң Электри станциялар министерствозу ноябрь 25-те Кэсон хоорайга Мурнуу Кореяның чогуур органнары-биле чугаалажышкыннар кылырын сүмелээн.

(СЭТА).

Чехословакияның чонунуң саны

ПРАГА. Чехословакияның телеграф агентилелиниң дыңнадып турары болза, күрүнеңиң статистика эргелелиниң медээзи-биле алырга бо чылдың августуп төнчүзүнде Чехословак республиканың чону 13 миллион 100 мүн кижи болган.

(СЭТА).

Советтиң парламент төлөөлерин Англияже чалаан дугайында Иденниң медеглели

ЛОНДОН. Лондон радиозунуң дыңнатканы-биле алырга, Совет Эвилелинден парламент төлөөлери Англияга келир чылдың июльде кээр болгаш ССРЭ-ниң Дээди Совединиң ийи палаталарының төлөөлекчилеринге чогуур чалалгаларны чоруткан деп премьер-министр Иден общиналар палатазынга чарлаан.

(СЭТА).

Тайбыңчыдылга талазы-биле нейтральдыг комиссияның польша төлөөзиниң үш кежигүннериниң өлгени

ПХЕНЬЯН. Кореяның төп телеграф агентилелиниң корреспондентизинин дыңнадып турары болза, ноябрь 7-де Мурнуу Кореяга тайбыңчыдылганы хайгаараарының талазы-биле нейтральдыг комиссияның польша төлөөлериниң үш кежигүннери өлген: майор Зыгельский, капитан Рудник болгаш поручик Зелинский. Төлөөлериниң айыткан кежигүннери америк таланың берген самолёдунга олуруп алгаш Кунсандан Паньмыньчжонче бар чораан.

Моон-биле холбаштыр ноябрь 8-те тайбыңчыдылга талазы-биле корей-кыдат таланың төлөөлериниң баштыңы генерал-майор Тен Гук Нок комиссия кежигүннериниң өлгениниң дугайында комиссияның польша төлөөлериниң баштыңынга кажыдалын илереткен чагаа чоруткан.

(СЭТА).

Филиппиннерде соңгулдалар

НЬЮ-ЙОРК. Сенатка болгаш эрге-чагырганың чер-чер органнарынга соңгулдалар ноябрь 8-те Филиппиннерге болгулаан. Американың информация агентилелдериниң дыңнадыгларындан илереп турары болза, кежээкинин 6 шакта, чуртта соңгулда участоктары хагдына бергенде, чуруттың 6 миллион соңгукчуларындан 90 хуу хирези бадыдаан (Филиппиннерниң чону 21,5 миллион хире кижи болуп турар. — Ред.).

Юнайтед Пресс агентилелиниң дамчыткан баштайгы медээлерин өзүгаар алырга, сенаторлар соңгулдалары болуп турган тос округтардан беш округтарга оппозициялыг либералдыг партияның кандидаттары кол черни өөлөөн. Ындыг болза-даа, президент Магсайсайның башкарыкчы партиязының кол чөленгинжи болуп турар көдээ районнардан медээлер алдынмаан деп агентилел демдеглеп турар.

Дыңнадыгдан оон ыңай илереп турары болза, соңгулдалар чоруп турган үеде «корум-чурум тудары-биле» соңгулда участоктарын полицейжи хөй таңнылдар бүзөөдепкен, Лусон ортулуктун хөй-хөй районнарынче шериглерни чоруткан турган.

(СЭТА).

Маргылдааның түңнели

Октябрьның байырлалынга уткушта Чадаана хоорайның дээре шыдыраачыларының маргылдаазы болган. Аңа кирицкен 16 кижилерден бир болгаш ийи черлерни Чадааның № 1 ортумак школазының башкызы эш Чүлүм, ол школаның өөреникчизи эш Чапай, улус судунуң ажылдакчызы эш Ширин олар өөлөөн. Ушку черни прокуратура ажылдакчызы эш Пархоменко, Чадааның № 1 ортумак школазының директору эш Алдын-оол олар алган.

А. ТАРААЧЫ.

ЧАЗАЛГА

Бо чылдың ноябрь 11-де үнген «Шынның» 1 дугаар арынының 4-кү колонназының үстүнден куду ийиги абцазын «Ооң кол чылдагааннары болза; чаа техника-биле четпес чепсеглетингениден аңгыда, бүдүрүлгени болгаш күш-ажылды организастаарында улуг четпестериниң бар болуп турарында, күш-ажылдың мүрнакчы аргаларын чогуур массалыы-биле нептеретпээнинде болур» деп номчуур.

Редактор Д. О. БЕГЗИ.

Норвегияның Премьер-Министри Э. Герхардсенге

Дээрги Премьер-Министр!

Норвег төлөөлериниң өөмүнээзинден Совет Эвилелинге байыр чедирип, чаагай чалалга дээш ооң Чазаанга өөрүп четиргенимни илергейлеп тур мен.

Совет Эвилели болза, делегейниң күчүлүг күрүнези болуп турар. Норвегия—улуг эвес чурт. Ынчаарга улуг-даа чурт болгаш биче-даа чурт бодунуң бот-тускайлаң амыдыралын—хостуг болгаш тайбың чурттаарын күзеп турар. Шак ындыг үндезинге Совет Эвилели биеги чалаан, ынчангаш Совет Эвилелинге аалдап келзин деп чалалганы шак ындыг үндезинге өөрүшкүлүү-биле хүлээп алган бис.

Силерниң чуртунарны көөр болгаш ооң кижилери-биле шуут харыылажыр өөрүшкүлүг болдувус. Дайын доозулганының соонда 10 чылдар эрткенде Норвегияның Премьер-Министри болуп, бүгүн Совет Эвилелинге кедбишаан, совет черге мээң баштайгы сөстерим ниити хөрек дээш боттарының амыдыралын берген совет эр, хөрөөжен кижилерге турасказал болуруп күзээн ийик мен. Делегейниң ийги дайынынга совет улустуң салыышкынын, ылаңгыя Норвегияны хостаарынга ооң киржилгезин норвег улус утпас.

Норвег Чазактың өөмүнээзинден болгаш бүгү норвегтериниң өөмүнээзинден Совет Эвилелиниң улустарынга Норвегияның ханызы-биле өөрүп четиргенин илергейлээрин күзээн ийик мен.

Совет Эвилели бодунуң кызыгаарларын дургаар болгаш ийи дипте улуг болгаш биче хөй-хөй кожаларлыг. Сонгу полюсте угланыышкында ында— Норвегия-биле ниити кызыгаар бар болуп турар, ынчаарга ол дилиндек улуг эвес-даа болза, ол бистиң ийи улузувусту кожалар кылып турар. Мээң чуртумда кижилер далай кавыывда алы даглар дургаар бот-боттарындан ырак чурттап турар. Черлик болуушкунларга удур демиселге норвегтер боттарынга кдегел салып өөренип алган, ынчалзажок олар чаагай кожа-хелбээ чорукту болгаш эки өңнүктерни база бедии-биле үнелеп турар. Бистер улус-биле бир дөмей өске чурттар-биле чаагай кожа-хелбээ харыылаларны база үнелеп турар бис.

Чөвүлел хуралы

Хуралды А. Пинэ даргалаан.

Европаның айыыл чок чоруу болгаш ...рмания дугайында айтырыгны чугаалаарын министрлер уламчылаан.

Ноябрь 9-та хуралга бир дугаарында Макмиллан, ооң соонда — Д. Даллес болгаш А. Пинэ чүве чугаалааннар.

Ооң соонда чөвүлел хуралда ССРЭ-ниң төлөөлериниң баштыны В. М. Молотов сөс алган.

ХАМААТЫЛАРНЫҢ АЖЫЛ-АГЫЙЛАРЫНГА!

Салыышкынныг ыяавыла страхованиениң талазы-биле төлевирлерни төлөөриниң сөөлгү хуусаазы ноябрь 1-де төнгенин күрстрахтың эргелели сагындырып тур.

Хуусаазында киирбээн төлевирлер (чедир төлетинмээн) хуусаа эрткен хүн бүрүзүнде 0,1 хуу хемчээлге хөөлетиннер апаар.

ХАМААТЫЛАР, КАМГАЛАЛ ТӨЛЕВИРИН ТӨЛЕҢЕР.

Камгалал төлевирлерин төлөөр черлер болза:

Колхозчулар болгаш көдээ черлерде чурттап турар өске-даа хамаатылар районнарның сан килдистериниң үндүрүг агентилеринге болгаш күрстрахтың инспекторларынга. ажылчыннар болгаш албан-хаакчылар база хоорайларда болгаш ажылчын суурларда чурттап турар өске-даа хамаатылар күрбанкының салбырларынга, ажаалга кассаларынга, күрстрахтың агентилеринге болган инспекторларынга төлөөр.

Күрстрахтың область эргелели.

ЭЛТ ДАМЧЫШТЫР КУРТТАН КАНЧАП ААРЫЙ БЭЭРИЛ?

Глистерниң (курттар) дыка хөй янзы-бүрү хевирлери бар болуп турар. Оларның чамдыктары борбак, өскелери калбак; чамдык маңгыстарның узуну 10 метрден узун, а чамдыктары микроскоп-биле көрүп болур ол хире бичин.

Курттардан аарый берип болурунуң хевирлери дыка хөй; чижээ, калбак кыжа (балык солитеру) болгаш Сибирьниң ийи аастыг курту чүгле чиг, чедир хайындырып, быжырбаан балыкты дамчыштыр халдаар болза, аскаридтер, кара баштыг курттар хөрзүн-довуракты, хирлиг холду, нөгааларны болгаш кат-чимистерни дамчыштыр халдаар.

Хаван болгаш инек-даа эңдинде борбак тараа ышкаш ыйлаңгылар бар дээрзин кижилер шагдан-на тура билир болгай. Ол болза, кижиниң дадаазынналчак глист-курттарының финнери, чуургалары (бичин төлдери) болур.

Бир эвес кижи чиг ийикпе, азы быышаан эт чиир болза, ындыг курттарның баштары шөйүндүлериниң иштинге баргаш, уштунгулап келир, шөйүндүнүң уннарынга боттарының башчыгаштары болгаш ызыртқыыштары-биле сордундур чыпшына бээр.

Курттар чипкен кижиниң шөйүндүлериниң иштинге ийи-ле ай болганда 2 метр узун дуруттуг курт тыптып келир. Ону хаван цепени деп адаар.

Бир эвес ындыг чүүлдерлиг инек эңдин аъш-чемге ажыглаар болза, 7 метр чедин турар узун дуруттуг шары цепени дээр курт кижиге тыптып келир. Иштинде ындыг курттар тыптып келген кижилер арыг-дорар, ажылдаар аргалыы кудулаар, иштинге зарыыр чорук болгаш чамдыкта харын-даа куду олуртур чоруктар көстүп турар апаар.

Глист курттар халдаан дээрзин илередип турар демдектер баштай биллиниин кээри билек-ле, аарыг кижилер доп-дораан эмчиге баргаш, эмпедип эгелээр ужурлуг. Черлик болгаш азырал хаваннарның, адыгның, морзуктуң эңдинден кижилер чамдыкта бичин-бичин трифиннер дээр борбак-борбак курттардан аарый бергилээр. Трифиннерден ааралан кижилериниң арыннары үрдүнер, температураазы изиир, шынган эттеринге аарышкылыг чоруктар тыптып келир. Чамдыкта ындыг аарыг кончугаар болгулаар. Мал эңди белеткеп согар черлерге ветеринария ажылдакчылары мал эңди бүрүзүн ыяк шинчин көрүп турарлар. Чүгле шинчип көргеш, танма каккан эътти садыглаары-биле чеп-шээрээр.

Ветеринариялыг шинчилге эртпээн этти чемге ажыглап болбас. Эътти ыяк хайындырып, быжырар хөрек.

Тыва областың санитар-чырыдыышкын бажыңы.

ТЕЛЕФОННАРЫ: редакторнуң 3—62, редакторнуң оралакчызының, болгаш транспорт, көдээ ажыл-агый килдистериниң 3—68, культура иштики информация килдизинин — 3—88, харыысалгалыг болгаш амыдырал, чагаа килдистериниң база бухгалтериянын 3—65.

Культура эргелелинин типографиязы.